

مرکز مطالعات و همکاری‌های علمی بین‌المللی
Center for International Scientific
Studies & Collaboration

معرفی اعضای مرکز

MEET OUR LEADERS

ریاست مرکز

دکتر امید رضایی فر

ریاست مرکز مطالعات و همکاری‌های
علمی بین‌المللی

سوابق و تخصص‌ها

- متخصص در حوزه دیپلماسی علمی و همکاری‌های بین‌المللی
- دارای تجربه در مدیریت پروژه‌های علمی و پژوهشی
- فعال در توسعه شبکه‌های علمی و دانشگاهی جهانی
- سیاست‌گذاری در حوزه علم، فناوری و نوآوری

ماموریت ما

ایجاد بستری برای توسعه تعاملات علمی، پژوهشی و فناورانه
و تقویت همکاری‌های بین‌المللی به منظور پیشرفت علم
و فناوری در سطح ملی و جهانی.

نخستین همایش افق‌های نو در فعالیت‌های علمی بین‌المللی دانشگاهها - ۲۵ الی ۲۶ خرداد ۱۴۰۵

برگزارکنندگان: معاونت هم‌رئیس‌انستگاه تهران

دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران

پارادوکس ساختاری علم بین الملل

تشخیص کلینیکی همکاری های آموزش عالی و
نقشه راه قطب منطقه ای (۲۰۲۴-۲۰۲۶)

ارائه دهنده:

دکتر امید رضایی فر

ریس مرکز مطالعات و همکاری های علمی بین المللی وزارت عتف

به مناسبت نخستین همایش افق های نو در فعالیت های علمی بین المللی دانشگاهها - ۲۵ الی ۲۶ خرداد ۱۴۰۵

ارائه استراتژیک | گزارش تشخیصی سیستم

پژوهش و سیاست گذاری دانشگاهی

آسیب شناسی همکاری های علمی بین المللی

چرا تفاهم نامه های دانشگاهی اجرا نمی شوند؟

بررسی چالش ها و موانع
اجرائی

تحلیل تجربه تفاهم نامه های
دانشگاهی

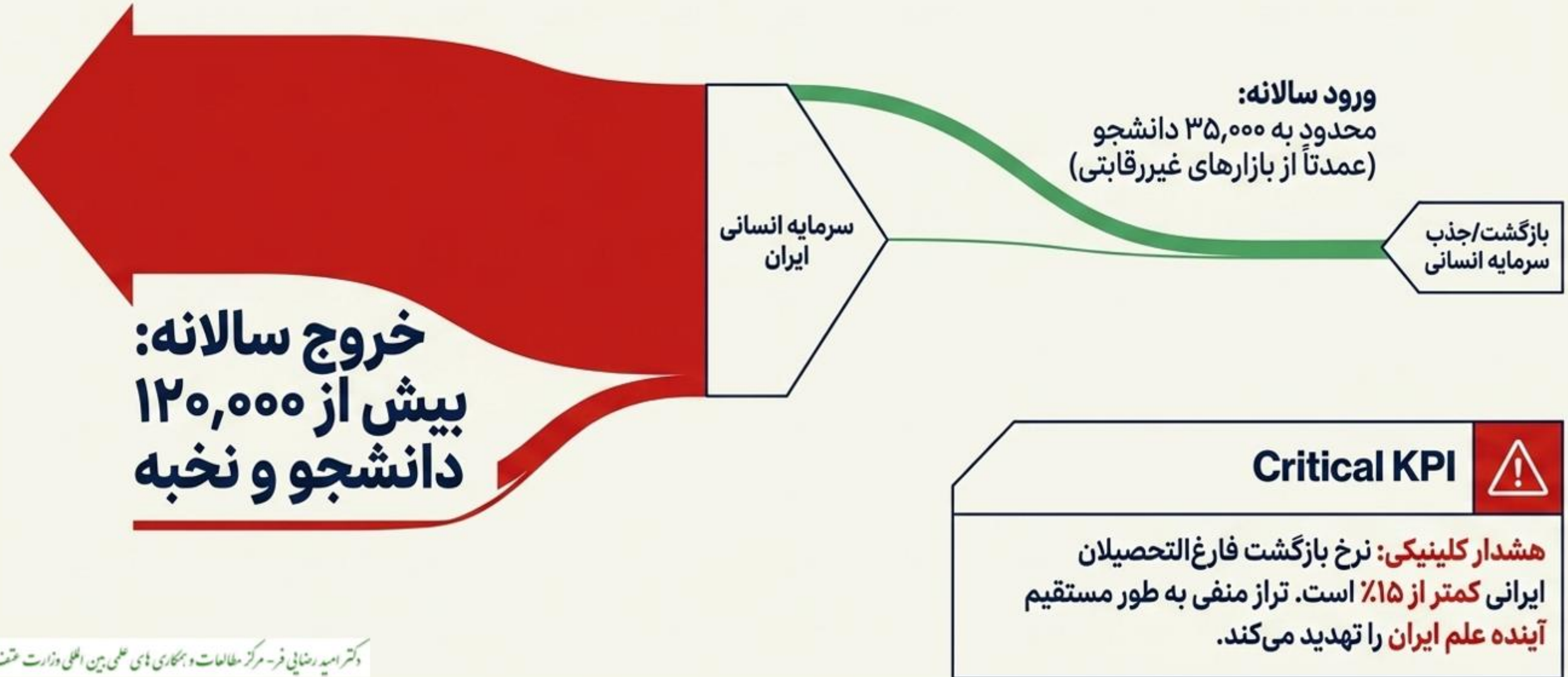

ارائه راهکارهای سیاستی
و عملیاتی

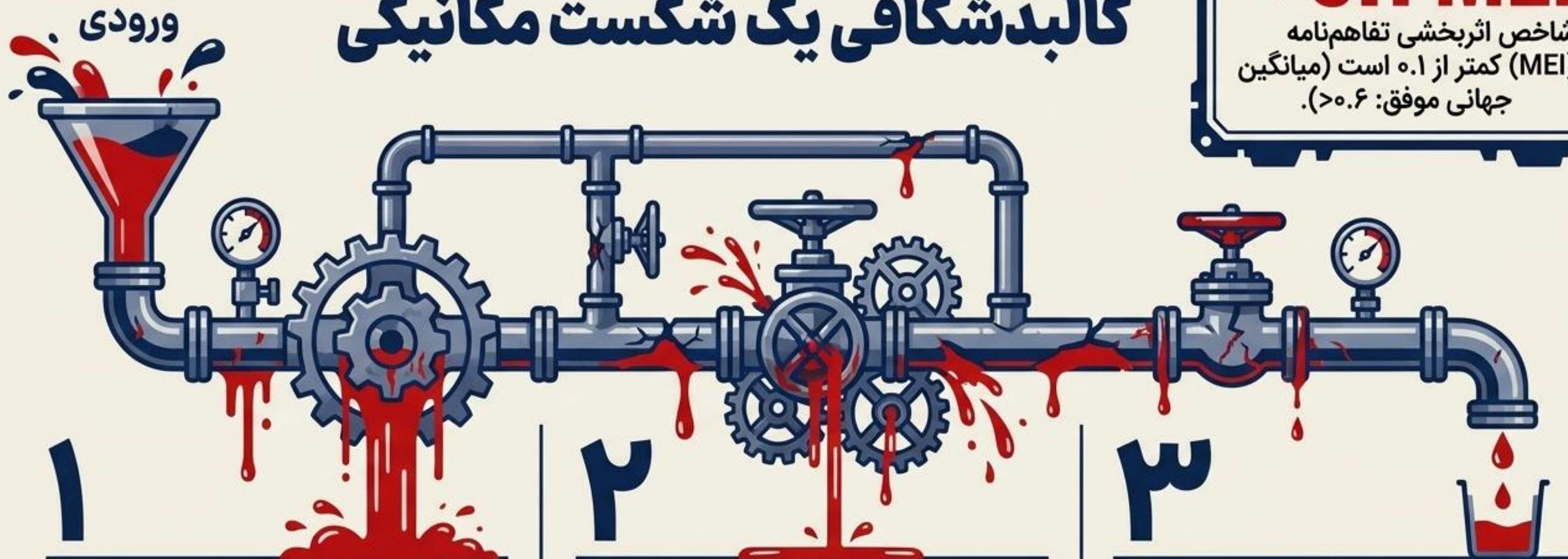

توسعه همکاری های پایدار
و اثرگذار

تراز منفی مهاجرت نخبگان: هدررفت سیستماتیک منابع انسانی

چرخه معیوب تفاهم نامه ها: کالبدشکافی یک شکست مکانیکی

۱ طراحی (خطای ورودی):
امضای تفاهم نامه های دیپلماتیک و
کلیشه ای بدون اهداف مشخص علمی.
(بیش از ۹۰٪ تفاهم نامه ها هرگز اجرا نمی شوند).

۲ اجرا (خفگی بوروکراتیک):
فقدان مکانیزم مالی مستقل، محدودیت های
بانکی و بروکراسی پیچیده داخلی که حرکت را
فلج می کند.

۳ خروجی (مرگ پروژه):
پروژه ها پیش از رسیدن به مرحله آزمایشگاه
مشترک یا تبادل دانشجو می میرند.

دره اجرا: چرا تفاهم نامه ها عملیاتی نمی شوند؟

← امضای تفاهم نامه

→ اجرای پروژه مشترک

عدم وجود کانال های
عملیاتی مشخص برای
اجرای همکاری ها.

تفاهم نامه ها الزام
اجرایی ایجاد نمی کنند.

بوروکراسی پیچیده
اداری و حقوقی.

مشکلات تأمین
بودجه.

کمبود کارشناسان حرفه ای در
حوزه همکاری های بین المللی.

فاصله میان «امضای تفاهم نامه» و «اجرای پروژه مشترک» بسیار زیاد است.

پایان دیپلماسی نمادین: گذار به شبکه های عملیاتی

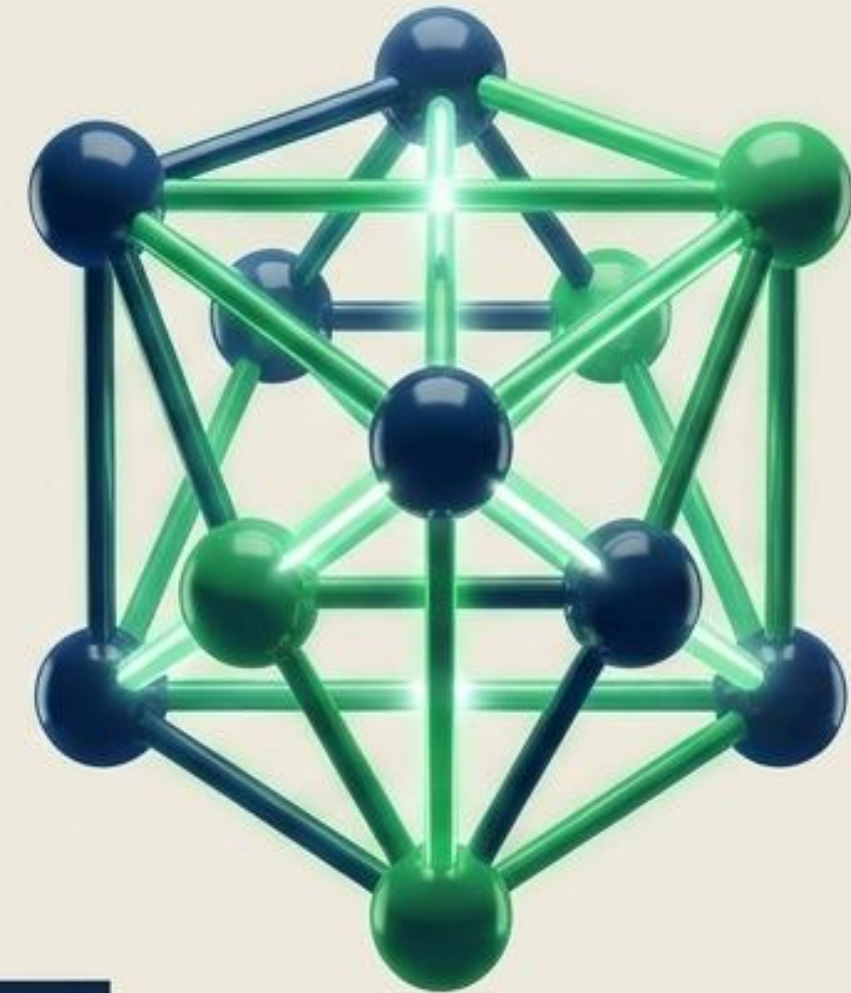
گذشته

گذشته (تفاهم نامه های دوجانبه کاغذی):
توافق های بی اثر، متمرکز بر نمایش های رسانه ای،
فاقد بودجه تخصیص یافته، و محکوم به
بایگانی.

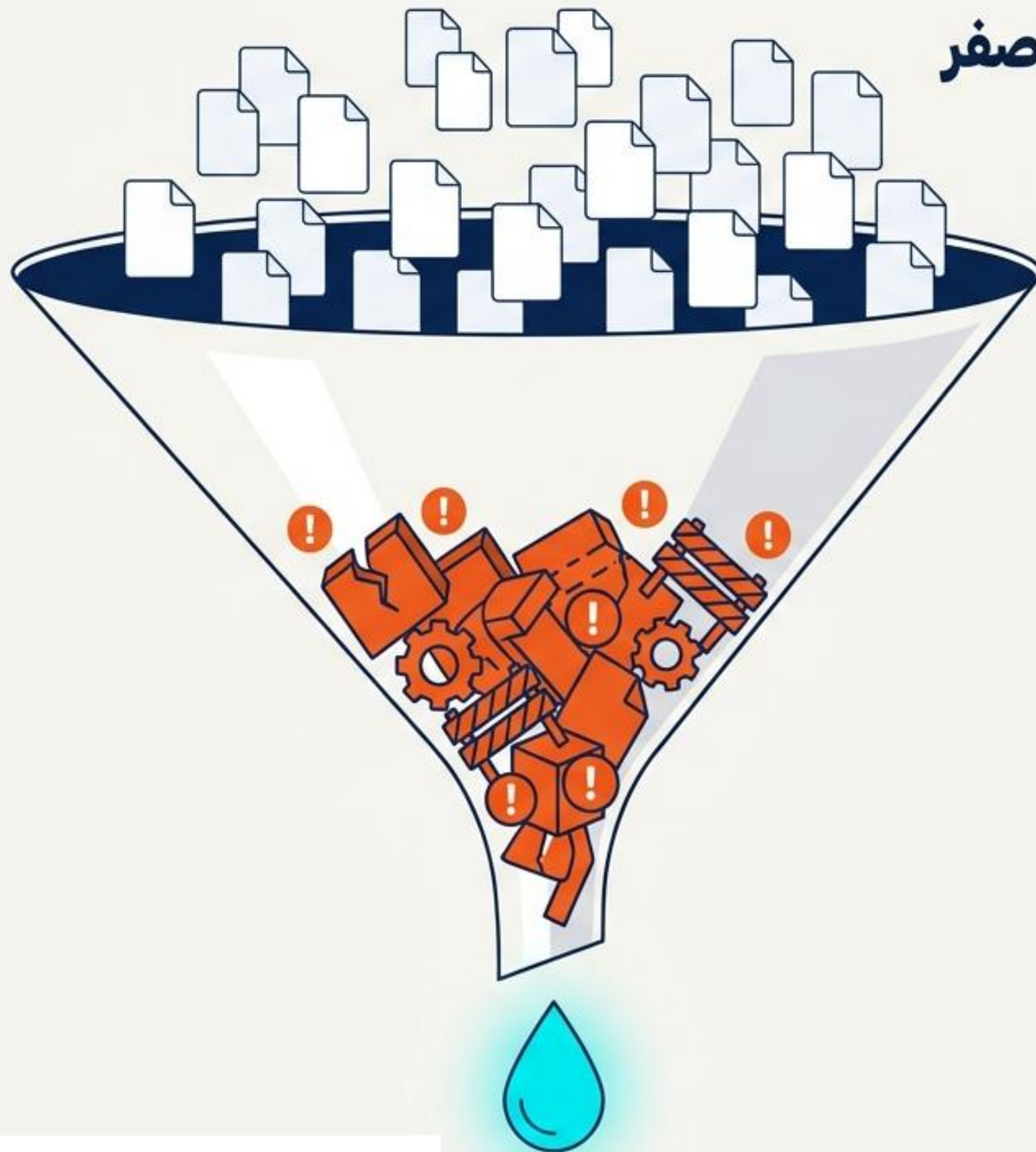
توقف فوری امضای تفاهم نامه های
دوجانبه جدید که فاقد KPI سختگیرانه
و ردیف بودجه مشخص هستند.

آینده

آینده (کنسرسیوم های چندجانبه علمی): ادغام
در شبکه های تحقیقاتی چندملیتی موجود، با
محوریت توافق نامه های عملیاتی (MOA)،
بودجه های مشترک ارزی، و
آزمایشگاه های به اشتراک گذاشته شده.

پارادوکس اجرایی: کمیت بالا، خروجی نزدیک به صفر

۴۰+ تفاهم نامه

بایگانی شده در آرشیو برخی از دانشگاه های بزرگ کشور بدون هیچ گونه اقدام عملی.

درصد اجرای بسیار اندک

فقدان خروجی عملیاتی، فناوری و پژوهشی مشترک با وجود تمایل اولیه طرفین.

ریشه‌یابی خطا: متهمین ردیف اول که بی‌گناهند!

امکانات آزمایشگاهی

تجهیزات موجود در حد مقدرات پاسخگوی نیازهاست و مانع اصلی تعاملات محسوب نمی‌شود.

توانمندی اساتید

اساتید و دانشجویان دکتری مکرراً به صورت فردی همکاری‌های موفق بین‌المللی ثبت کرده‌اند.

اسناد بالادستی

وجود بیش از ۴ سند چشم‌انداز، برنامه‌های ۵ ساله و نقشه جامع علمی کشور که صراحتاً حامی تعاملات هستند.

کالبدشکافی گلوگاه‌ها: ۴ عامل اصلی انسداد

۱. فقدان تعهد حقوقی

تفاهم‌نامه‌ها صرفاً «اعلام آمادگی» هستند و هیچ‌گونه تعهد اقدام یا اجرایی برای طرفین ایجاد نمی‌کنند.

۲. عملکرد جزیره‌ای

اقدام خودمختار دانشگاه‌ها بدون در نظر گرفتن سیاست‌ها، ملاحظات و نیازهای کلان کشور.

۳. ضعف کارشناسی

کمبود نیروهای زبده و آموزش‌دیده در ساختار مدیریت بین‌الملل (به‌ویژه در دانشگاه‌های استانی).

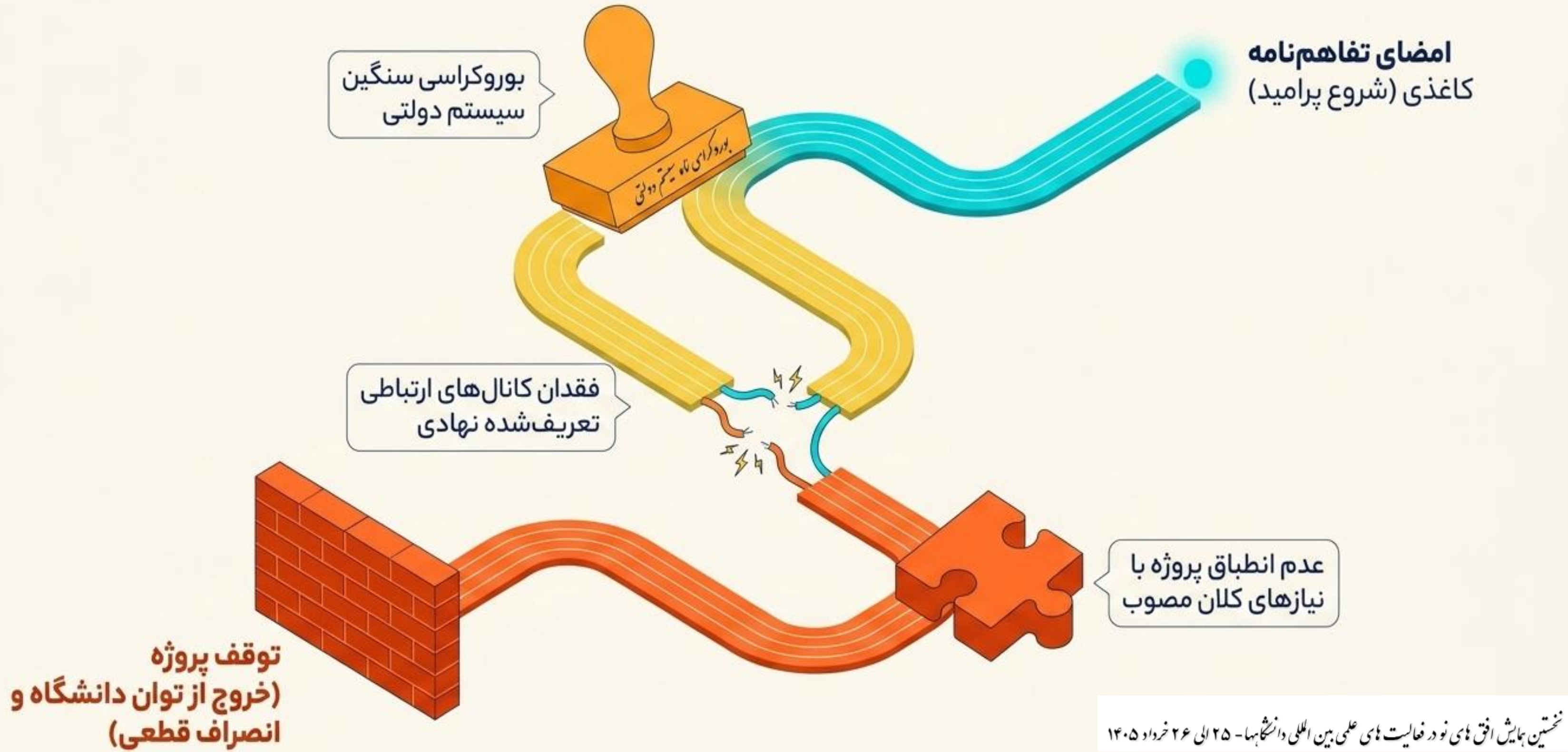

۴. بحران تامین مالی

نبود بودجه خاص، پیش‌بینی‌شده و مشخص برای عملیاتی کردن پروژه‌های مشترک.

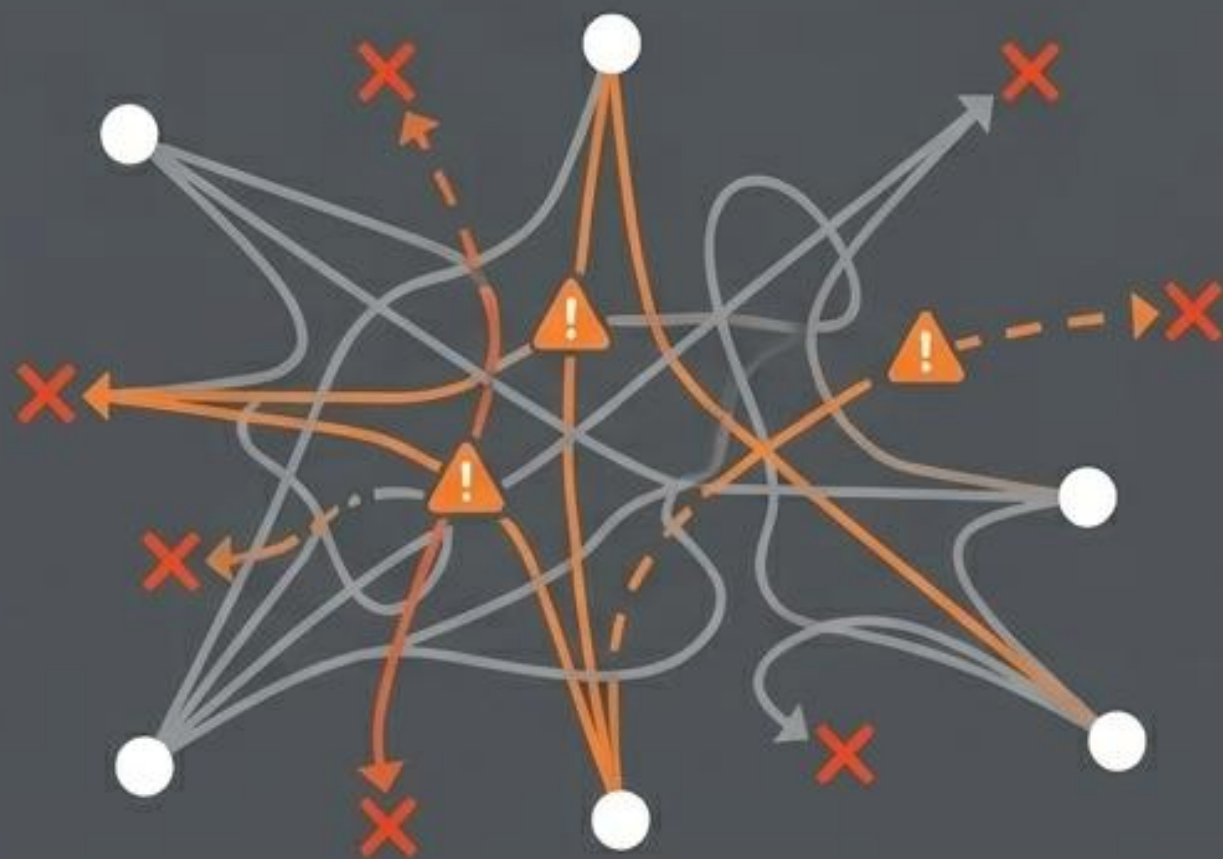

از تفاهم نامه تا توافق نامه: یک مارا تن فرسایشی

چرخش استراتژیک؛ از پراکندگی به تمرکز

مدل فعلی (ناکارآمد)

- ارتباطات خرد و پراکنده
- بدون پشتوانه مالی و تعهد
- مسدود در بوروکراسی فرسایشی

مدل مطلوب (پیشنهادی)

- توافقات کلان دولتها (فریم ورک)
- پروژه های مشخص و هدفمند
- بودجه تضمین شده و متمرکز

راهکار اول:

دیپلماسی علمی در سطح کلان (Framework Agreements)

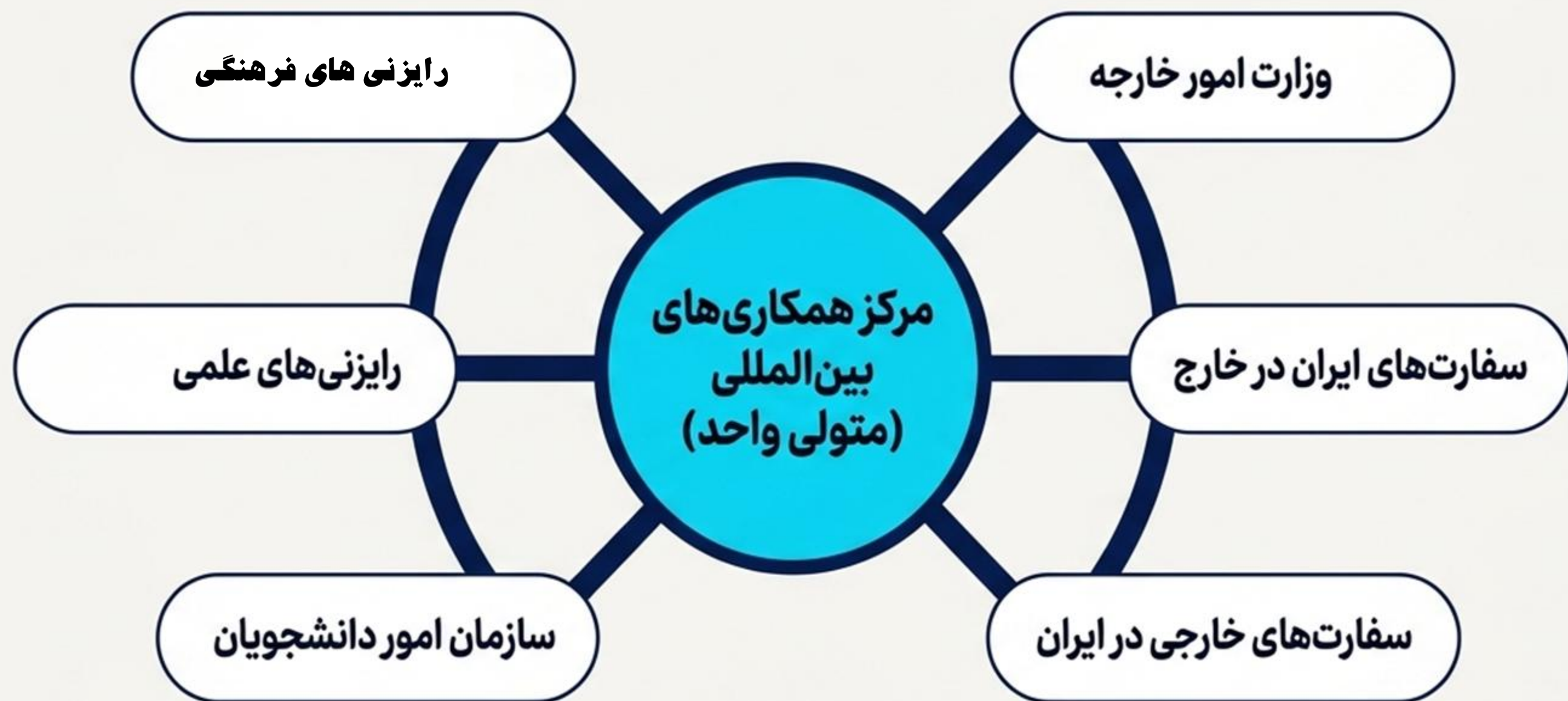
اقدام ساختاری:

تدوین فریم ورک و توافق نامه های اجرایی کلان
بین دولت ها (با نمایندگی وزارت علوم هر کشور)

خروجی عملیاتی:

- تثبیت حوزه های همکاری بر اساس اولویت های کلان ملی.
- تبدیل تفاهم نامه های نمایشی به پروژه های مشخص (Project-based).
- حذف نیاز به چانه زنی های فردی هر دانشگاه با نهادهای خارجی.

راهکار دوم: تاسیس مرجع واحد و چابک پشتیبان

ماموریت مرکز: عبور سریع از بوروکراسی. این نهاد با قدرت پشتیبانی وزارت عتف، حلقه وصل پرسرعت میان دانشگاه های مجری و نهادهای حاکمیتی و دیپلماتیک خواهد بود.

راهکار سوم: مهندسی بودجه و جریان سازی مالی شفاف

۳. توزیع هوشمند

تزریق مالی صرفاً به پروژه های مشترک انتخاب شده که با نیازها و طرح های کلان کشور همخوانی دارند.

۲. تجميع و ابلاغ مرکزی

ابلاغ بودجه سالیانه تعاملات دانشگاهی مستقیماً به مرجع متولی (مرکز همکاری ها).

۱. تعیین سهم پیش نیاز

تعیین دقیق میزان بودجه پروژه و محل تامین آن از طرف دو کشور پیش از آغاز هرگونه همکاری.

راهبرد راه حل های نوآورانه

مسیر راهبردی برای حل مسائل و خلق ارزش پایدار

رویکردی مسئله محور، داده محور و مشارکت محور
برای ارائه راه حل های اثربخش و مقیاس پذیر

01

شناسایی مسئله

- رصد و تحلیل داده ها
- شناسایی شکاف ها
- اواروزت بندی مسائل

02

طراحی راه حل

- ایده پردازی و خلاقیت
- بهره گیری از دانش دنوم و جهانی
- ارزیابی راه حل ها.

03

آزمایش و اعتبارسنجی

- نمونه سازی و پابلوات
- آزمون در محیط واقعی
- سنجش اثربخشی

04

پیاده سازی و مقیاس پذیری

- اجرای تدریجی
- توسعه زیرساخت ها.
- نهادپریت تغییر و توانمندسازی

05

ارزیابی و بهبود مستمر

- پایش و ارزیابی مستمر
- یادگیری و اصلاح
- بهبود و نوآوری مستمر

مشارکت کنندگان کلیدی

- دانشگاه و مراکز پژوهشی
- صنعت و بخش خصوصی
- نهادهای دولتی
- جامعه و دگمبران نهایی

نتایج مورد انتظار

ارتقای دانش
و توانمندی ها

حل مسائل
پیچیده

افزایش بهره وری و
اثربخشی

خلق ارزش
پایدار

تأثیرگذاری اجتماعی
و اقتصادی

نسخه نهایی: مداخله استراتژیک

۱. **جلوگیری از هدر رفت:** توقف فرار ۱۲۰ هزار نفری نخبگان با ایجاد زیرساخت‌های واقعی، استقلال مالی دانشگاه‌ها و **ویزای سریع** (Fast-Track).
۲. **حذف کاغذبازی:** ابطال خودکار (Sunsetting) تفاهم‌نامه‌های بی‌اثر یک‌ساله و الزام به ورود به کنسرسیوم‌های چندجانبه علمی.
۳. **مهندسی منطقه‌ای:** تمرکز انحصاری بر ایجاد وابستگی منطقه‌ای در حوزه‌های نانو و مهندسی پیشرفته به عنوان قطب (Hub) خاورمیانه.
۴. **پایش دیجیتالی:** استقرار داشبورد ملی و رصد بی‌رحمانه عملکرد بر اساس خروجی $(MEI > 0.4)$ ، نه ورودی.

بقای علمی مستلزم عبور از نمایش بوروکراتیک و ورود به معماری شبکه‌های یکپارچه جهانی است.

چارچوب پیشنهادی برای توسعه همکاری های علمی و فناوری بین المللی

۱ تدوین چارچوب کلان همکاری

ایجاد یک توافق نامه اجرایی در سطح دولت ها با مشارکت نمایندگان وزارت علوم کشورهای طرف همکاری، به منظور تعیین حوزه ها، اولویت ها و سازوکارهای تعامل علمی و فناوری.

۲ تعریف همکاری ها در قالب پروژه های مشخص

عملیاتی سازی توافق نامه ها از طریق تعریف یک یا چند پروژه مشترک هدفمند با خروجی های قابل ارزیابی.

۳ تعیین و تأمین منابع مالی

توافق بر میزان بودجه هر پروژه از سوی طرفین و شفاف سازی، تأمین منابع مالی به صورت مشترک یا مستقل.

۴ تعیین مرجع واحد اجرایی و پشتیبانی

انتخاب یک نهاد متمرکز (ترجیحاً «مرکز همکاری های بین المللی») جهت هماهنگی، پشتیبانی و پیگیری اجرای برنامه ها در سطح دانشگاهی و ملی.

۵ ابلاغ رسمی و تعریف شرح وظایف مرجع منتخب

معرفی مرجع تعیین شده توسط وزارت علوم (عتف) به کلیه نهادهای ذی ربط، همراه با شرح وظایف مشخص؛ این مرجع با ساختاری چابک، مسئول تعامل مؤثر با:

- وزارت امور خارجه
- سفارتخانه ها ایران و کشورهای طرف همکاری
- نهادهای داخلی مرتبط. (مانند سازمان امور دانشجویان و رازنی های علمی)

۶ تخصیص بودجه سالیانه تعاملات دانشگاهی

پیش بینی و ابلاغ بودجه مشخص در برنامه های سالیانه کشور و تخصیص آن به مرجع منتخب برای توزیع هدفمند میان پروژه های دانشگاهی منتخب.

۷ تعیین اولویت های ملی و حوزه های راهبردی

تعریف و اعلام حوزه های اولویت دار بر اساس اسناد کلان وزارت علوم، نیازهای راهبردی کشور و مفاد توافق نامه های بین المللی و ابلاغ آن به دانشگاه ها جهت معرفی ظرفیت ها و توسعه پروژه های پژوهشی مشترک هدفمند.

جمع بندی: این چارچوب با تأکید بر حکمرانی متمرکز، تأمین مالی شفاف، و جهت دهی راهبردی، می تواند موجب ارتقای اثربخشی همکاری های علمی بین المللی و تسریع در تحقق دیپلماسی علم و فناوری گردد.